

TENDENCE VYHLEDÁVAT MIMOŘÁDNÉ PROŽITKY U VYSOKOŠKOLÁKŮ VE VZTAHU K OSOBNOSTNÍM CHARAKTERISTIKÁM

SENSATION SEEKING TENDENCY BETWEEN UNDERGRADUATES IN CORRELATION WITH PERSONALITY IN CHOSEN SPORTS

Petra Krásová¹, Michal Rost²

¹Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy a sportu

²Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta, Katedra aplikované matematiky a informatiky

---

ABSTRACT

An Article is focus on interaction between personality and experiencing from the point of view of sensation seeking tendency. The study was done with the Czech undergraduates who practice following recreation sport – swimming, scuba diving and climbing. The correlation fact between particular variable dates has been found out by the help of NEO-FFI, and “Sensation Seeking Scale version V”. Results of this study shows, that the highest correlations are between sensation seeking tendency and “Extraversion” (in positive way) and “Agreeableness” (in negative way).

Keywords: Sensation Seeking Tendency (SSS), NEO-FFI, Experiencing, Swimming, Scuba Diving, Climbing

SOUHRN

Článek se zabývá vzájemným vztahem osobnostních charakteristik a prožívání z hlediska tendence vyhledávat mimořádné prožitky. Studie byla prováděna na českých rekreačně sportujících vysokoškolácích ve třech, svou povahou rozdílných sportech (plavání, potápění, lezení). Pomocí NEO-FFI a „Sensation Seeking Scale verze V” byl zjišťován vztah mezi jednotlivými proměnnými. Z výsledků studie vyplývá, že nejvýznamnější je vztah prožívání ve smyslu vyhledávání mimořádných prožitků s osobnostním faktorem „Extraverte“ (v kladném smyslu) a „Přívětivostí“ (v záporném smyslu).

Klíčová slova: Tendence vyhledávat mimořádné prožitky (SSS), NEO-FFI, prožívání, plavání, potápění, lezení

Úvod

Každý z nás je unikátní a neopakovatelný a zároveň určitá skupina lidí si je v některých charakterových vlastnostech podobná. A právě ona podobnost nám umožňuje určitou „klasifikaci“, a tím i měření individuálních charakteristik jedince. Osobnost jedince je tedy složitý bio-psycho-sociální systém, který zahrnuje množství různých proměnných. Jednou z nich je i prožívání, na jehož dynamice se podílí jak vrozené vlastnosti (temperament) jedince, tak zkušenost a vlivy situace a sociální.

Soudobá společnost a moderní civilizace obklopuje jedince pohodlím a bezpečím. Zajišťování základních životních potřeb již nepřináší prožitky a podněty v té míře, která byla po tisíciletí běžná pro naše předky. Dnes již není nutné riskovat zdravím, či dokonce život

v nebezpečném životním prostředí, jemuž museli naši předkové neustále čelit. Tato skutečnost však přináší určitou deprivaci v prožitkové oblasti. Jedinec se proto deprivaci snaží na základě dědičně zakódované potřeby prožitků kompenzovat, ve snaze dosáhnout osobní spokojenosti, která je vnitřním hlediskem kvality života (Hošek, 1999).

Tendence vyhledávat prožitky je individuálně velice rozdílná. Tato skutečnost může ovlivňovat nejen motivační oblast, ale i komplexní chování jedince v průběhu běžných životních situací. Měřitelnost tohoto rysu osobnosti nám tak umožňuje psychometrickou typologii jedinců a predikci chování individua ve zvolených situacích. Známe tzv. „adrenalinové blázny“, kteří si musí mít pravidelný „přísun“ rizikových činností, aby uvolnili své emocionální napětí a byli spokojeni a

klidní. Jiní zase raději půjdou na dlouhou, klidnou, bezpečnou procházku do přírody.

Podle toho jakou máme „náтуру“ si vybíráme i pohybové aktivity, které budeme provozovat. Někomu vyhovují více individuální sporty, kde bojuje především sám se sebou, nebo prostředím (voda, vzduch, běžecká cesta, apod.), druzí dávají přednost kolektivnímu sportu, kde je nutné nejen předvést to nejlepší co je ve mně, ale umět i spolupracovat a být členem takové skupiny (sportovní hry)., další raději provozují „adrenalinové“ sporty, jiní chodí na kuželky. Jak této rozdílné inklinaci jedinců využít v praxi? Předpokládáme, že určité osobnostní vlastnosti mají vztah k výběru určitého druhu sportovní aktivity. V tom případě je možné znalostí osobnostních charakteristik napomoci jedincům při výběru nejvhodnější oblasti pohybové aktivity, a tím i možnému zvýšení adherence. Pochopitelně není možné smýšlet o vyřešení problému hypokineze pouze takovýmto způsobem, ale určitá, malá možnost zvýšení adherence, prostřednictvím vhodného, a tím i uspokojujícího výběru pohybové aktivity, se nabízí.

Úkolem studie byla deskripce vztahu osobnostních charakteristik a tendence vyhledávat mimořádné prožitky u rekreačně sportujících vysokoškoláků ve třech sportech (plavání, potápění, lezení). Studie se snažila zjistit, zda existuje vztah mezi prožíváním (v rámci tendence vyhledávat mimořádné prožitky) a některým z pěti osobnostních faktorů („Neuroticismus“, „Extraverze“, „Otevřenost vůči zkušenosti“, „Přívětivost“ a „Svědomitost“).

Metodika

Studie byla pojata víceetapově, přičemž jednotlivé stupně na sebe logicky i metodicky navazovaly. V první fázi byla studie zaměřena především na kvantitativní stránku, druhá fáze byla orientována na výzkum kvalitativní. Ve snaze o dosažení co nejobektivnějších výsledků byla zvolena triangulace metod. Triangulace byla

využita ve formě kombinace výzkumných metod, dotazníkové metody a interview.

Ve výzkumu byly použity následující nástroje:

-Big Five ve své zkrácené verzi NEO-FFI (Hřebíčková, Urbánek, 2001; Costa, McCrae, 1985, 1992)

-Sensation Seeking Scale (SSS) (Zuckerman, 1979, 1994; Breivick, 1999, Kuban, 2003)

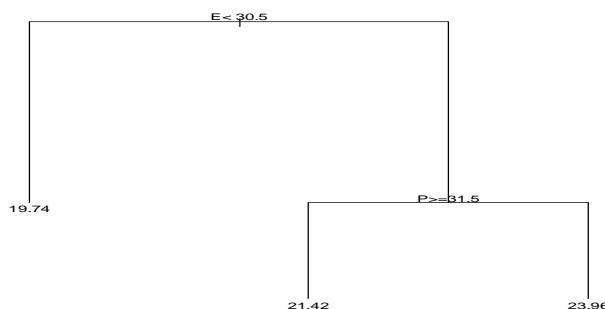
Interview byl proveden s náhodně vybranými studenty, 7 potápěči, 15 plavci a 30 lezci. Celkový počet probandů byl 354, z toho 202 lezců, 109 plavců a 43 potápěčů. Soubor tvořilo 188 žen a 166 mužů. Z důvodu nedostupnosti vyučovacího předmětu na českých vysokých školách je skupina potápěčů málo početná. Průměrného věku 21,17 let, dosažené vzdělání – úplné středoškolské s maturitou.

Data byla administrována přímo na místě, kde byla pohybová aktivita provozována (plavání v plaveckém bazénu, potápění v lomu, lezení na skalách). Dotazníky NEO-FFI a SSS byly administrovány těsně po pohybové aktivitě. Interview byl prováděn na konci pohybové aktivity s předem náhodně vybranými jedinci.

Výsledky byly zpracovávány metodou regresních stromů. V humanitních vědách (sociologie a psychologie) byla tato metoda ověřována a nadále používána Morganem a Songuistem (1963) a Morganem a Messengerem (1973). Therneau a Atkinson (1997) upravili metodu pro snadné používání do současné podoby. Konstrukce stromů je podobná selekci proměnných. Dochází k vyhledávání interakcí mezi jednotlivými proměnnými. Jedná se tedy o nehierarchickou metodu tvořící binární (rekurzivní) štěpení (Venebes, Ripley, 2002).

Výsledky

Výsledky jsou uspořádány nejprve podle celkové tendence vyhledávat mimořádné prožitky (dále jen SSS), podle jejích jednotlivých subškál (Vnímavost nudy – BS, Disinhibice – Dis, Vyhledávání zkušeností – ES a Vyhledávání napětí a dobrodružství – TAS) a podle třech sportů.

Legenda: E – Extraverze; P – Přívětivost; NEO-FFI – Big Five, NEO pětifaktorový osobnostní inventář

Graf 1. Vztah „SSS“ k jednotlivým faktorům osobnosti podle NEO-FFI

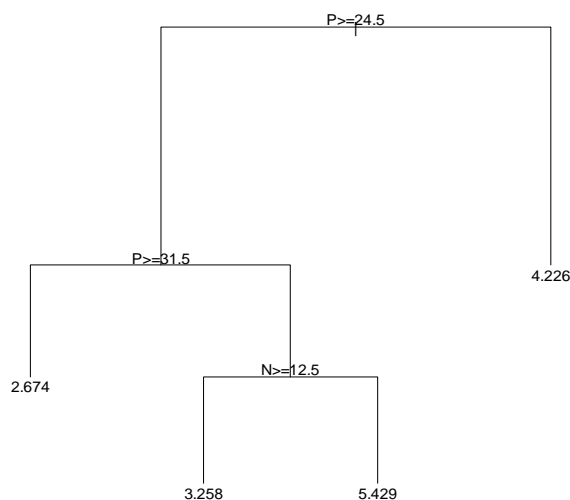
Graph 1. „SSS“ relation to the individual personal factors according to NEO-FFI

U „SSS“ (graf 1) se ukázala jako nejvýznamnější „Extraverze“. Jedinci s nižším skóre než je 30.5 dosahovali zpravidla průměrných hodnot v dotazníku „SSS“. Pokud zkoumaná osoba dosáhla na škále vyššího skóre nežli je 30.5 souvisí její tendence vyhledávat mimořádné prožitky ještě s „Přívětivostí“. Vyšší hodnoty než je norma faktoru „Přívětivost“ predikují nadprůměrné skóre v „SSS“. Zajímavá je skutečnost, že jedinci s nižším skóre u „Přívětivosti“ nežli je 31.5 vykazují největší tendenci vyhledávat mimořádné prožitky.

Vztah prožívání z hlediska jednotlivých subškál „SSS“

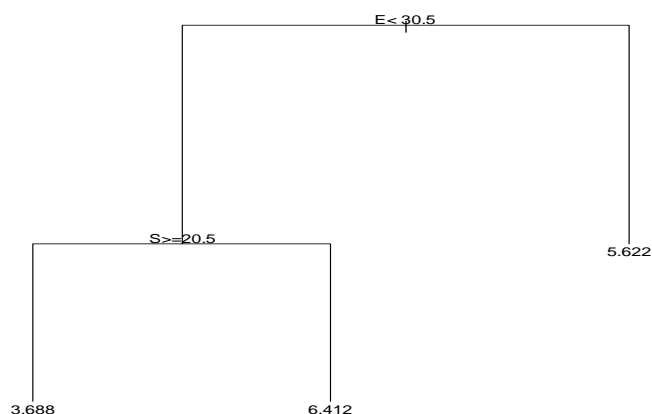
Protože oblasti vyhledávání mimořádných prožitků se značně různí, bylo rozděleno „SSS“ (vyhledávání mimořádných prožitků) na jednotlivé subškály.

Oblast resistance vůči opakovaným podnětům (BS) je podle metody klasifikačních regresních stromů závislá především na faktoru „Přívětivost“ (graf 2). Pokud je $P \geq 24,5$, dosahují jedinci nízkého skóre, pokud je větší, dosahují v rámci norem průměrných výsledků a ve srovnání s naší populací výsledků nadprůměrných.

Legenda: „BS“ – Vnímavost nudy; N – Neuroticismus; P – Přívětivost; NEO-FFI – Big Five, NEO pětifaktorový osobnostní inventář

Graf 2. Klasifikační regresní strom pro vztah „BS“ na osobnostních charakteristikách podle NEO-FFI
Graph 2. Regression Tree for „BS“ and its relation to personality according to NEO-FFI

Legenda: „Dis“ – Disinhibice; E – Extraverze; S – Svědomitost; NEO-FFI – big five, NEO pětifaktorový osobnostní inventář

Graf 3. Klasifikační regresní strom pro vztah „Dis“ na osobnostních charakteristikách podle NEO-FFI
Graph 3. Regression Tree for „Dis“ and its relation to personality according to NEO-FFI

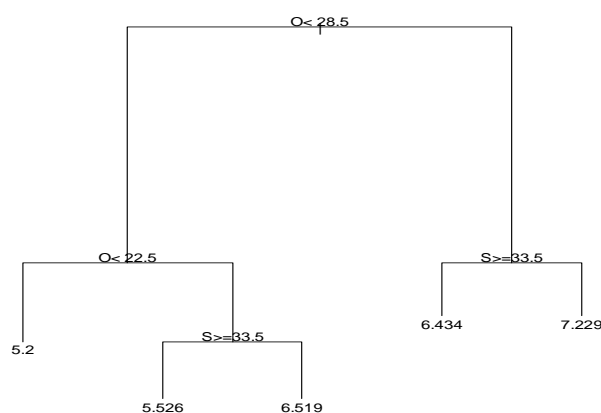
Pro oblast míry respektování právních a morálních norem (DIS) se ukázal jako nejdůležitější osobnostní faktor „Extraverze“. Pokud je $E < 30,5$, je dále Disinhibice záporně závislá na faktoru „Svědomitost“. Pokud je $E < 30,5$ dochází k vstupu dalšího osobnostního faktoru, „Přívětivosti“ (graf 3).

Oblast vyhledávání zkušeností je nejvíce závislá na osobnostním faktoru „Otevřenost vůči zkušenosti“ (graf 4). Pokud je $O > 28,5$, je výsledné skóre v této subškále nejvyšší.

Čtvrtá oblast se zabývá vyhledáním napětí a dobrodružství, je nejvíce ovlivněna osobnostním faktorem „Extraverze“ (graf 5). Jedinci dosahující skóre u $E > 36,5$, tedy velkou extravertovanost,

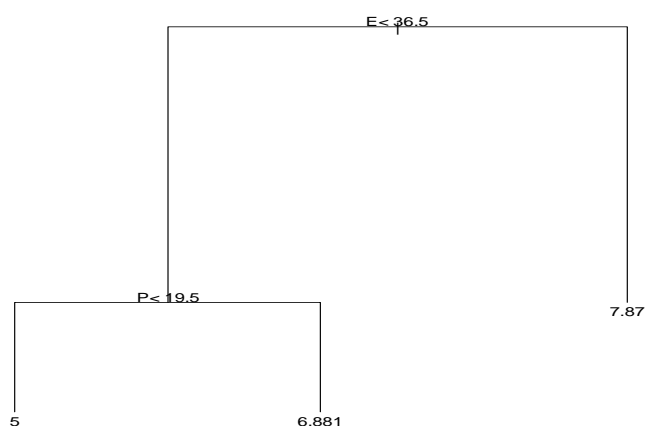
dosahují téměř maximálně možného skóre. Pokud je $E < 36,5$, je tato oblast dále kladně ovlivněna faktorem „Přívětivost“.

Jedinci s vysokým celkovým skóre jsou otevření novým zkušenostem, a to jednotlivě v termínech hodnot, akce a fantazie. Inklinují k vysoké hladině aktivity a k vyhledávání nových zkušeností. Jsou impulzivní, vyhledávají zajímavosti a snadno vyjadřují pozitivní emoce nebo zlost. Jedinci sociálně disinhibovaní a vnímají k nudě, inklinují k deviacím, nespolehlivosti, neskromnosti (narcisté), hostilitě, egocentrismu. Nemají konvenční morální zásady a neplánují svůj život příliš důkladně.

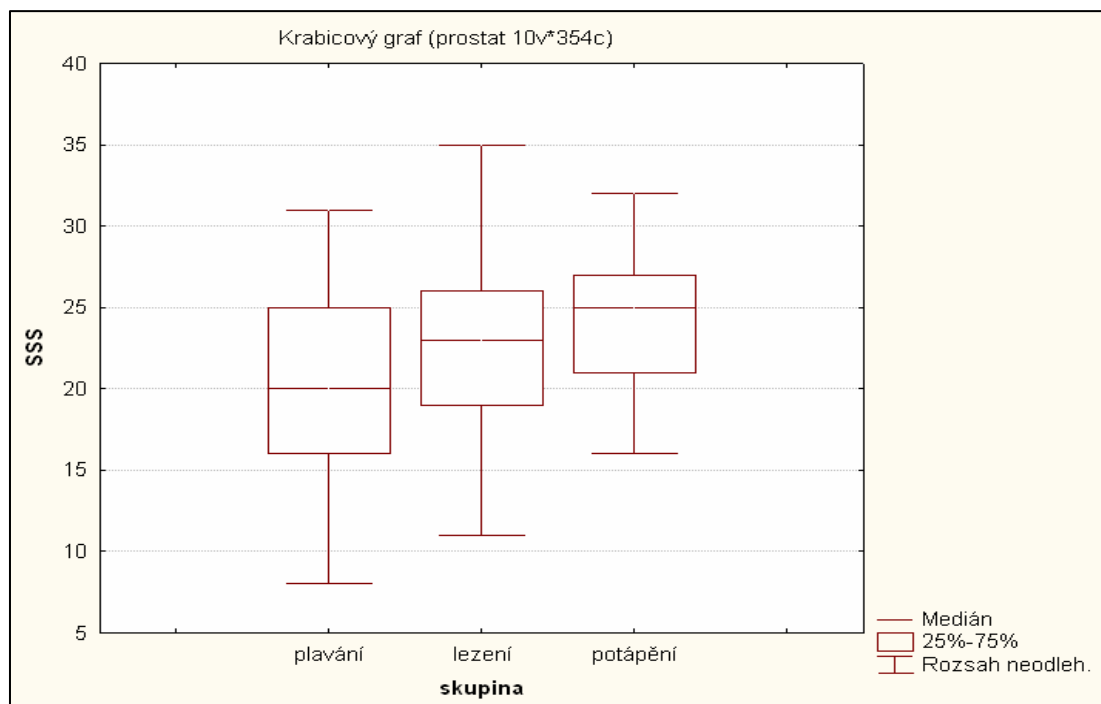
Legenda: „ES“ – Vyhledávání zkušeností; O – Otevřenost vůči zkušenosti; S – Svědomitost; NEO-FFI – Big Five, NEO pětifaktorový osobnostní inventář

Graf 4. Klasifikační regresní strom pro vztah „ES“ na osobnostních charakteristikách podle NEO-FFI
Graph 4. Regression Tree for „ES“ and its relation to personality according to NEO-FFI

Legenda: „TAS“ – Vyhledávání napětí a dobrodružství; E – Extraverze; P – Přívětivost; NEO-FFI – Big Five, NEO pětifaktorový osobnostní inventář

Graf 5. Klasifikační regresní strom pro vztah „TAS“ na osobnostních charakteristikách podle NEO-FFI
Graph 5. Regression Tree for „TAS“ and its relation to personality according to NEO-FFI

Legenda:

„SSS“ – hodnoty vyhledávání mimořádných prožitků

Skupina: jednotlivé zkoumané sporty (plavání, potápění, lezení)

Graf 6. Vztah jednotlivých sportů na prožívání z hlediska „SSS“

Graph 6. Sport relation to experiencing in „SSS“ point of view

Na krabicovém grafu jsou znázorněny jednotlivé sporty z hlediska „SSS“ (graf 6). Největší tendenci vyhledávat rizikové činnosti vykazují potápěči, naopak nejmenší plavci. Tento výsledek byl očekáván a to z důvodu charakteristik jednotlivých sportů. Potápění patří i podle různých škál rizikovosti mezi nejrizikovější společně s horolezectvím. V našich podmínkách bylo lezení měřeno na poměrně jednoduchých skalách, nikoliv

horách, proto lezení v našem pojetí považujeme za méně rizikové nežli potápění.

Z hlediska jednotlivých sportů (tab. 1) skórují potápěči nejvýše v subškálách „DIS“, „ES“, „TAS“ a celkovém „SSS“ a to i v porovnání s normou. Lezci jsou s potápěči vyrovnání v subškále „ES“. Plavci podle očekávání skórují nejnižší v subškále „BS“. Jsou tedy nejméně náchylní k nudit. Plavci skórují ve všech subškálách i v celém „SSS“ pod normou nebo v normě.

Tab. 1 Porovnání dosaženého skóre v „SSS“ a jednotlivých subškálách mezi jednotlivými sporty a normou

Table 1. Comparison of skóre in „SSS“ and individua subscales round sports and standards

	Plavci	Potápěči	Lezci	Norma
BS	3,02	3,12	3,42	3,27
Dis	5,07	6,38	5,11	5,24
ES	5,85	6,81	6,74	5,65
TAS	6,29	8,12	7,44	6,65
SSS	20,24	24,41	22,68	20,74

Legenda: TAS – Vyhledávání napětí a dobrodružství; ES – Vyhledávání zkušeností; Dis – Disinhibice; BS – Vnímavost nudy; SSS – Vyhledávání mimořádných prožitků; Norma-výsledky běžné populace

Diskuze

Výsledky psychologických šetření mohou být ovlivněny různými vnějšími vlivy. Kontaminace byla redukována vhodným výběrem souboru, shodnými podmínkami, úrovní dovedností v daném sportu, apod. Největší mírou se na zkreslení výsledků mohla podílet rozdílná úroveň dovedností. I přes požadavek nevykonnostního sportu, byly rozdíly výkonnosti v jednotlivých skupinách. V podstatě se probandi dají rozdělit na jedince, kteří se účastní pouze výuky a jedince, kteří provozují aktivitu ještě v jinou dobu (maximálně 2x týdně).

Z hlediska regresních stromů se jako nejdůležitější osobnostní faktor tendence vyhledávat mimořádné prožitky se ukázala vysoká hodnota „Extraverze“ a průměrná, záporná hodnota faktoru „Přívětivost“ (graf 1). Po rozdělení celkové „Sensation Seeking Scale, verze V.“ (dále jen „SSS“) na její jednotlivé subškály dostáváme následujících výsledků:

V subškále „Vnímavost nudy“ (dále jen „BS“) se jako nejvýznamnější faktor ukázala v záporném směru „Přívětivost“ a posléze záporně „Neuroticismus“ (graf 2). Tedy, čím je jedinec více soutěživý místo spolupracující, má tendenci znevažovat záměry ostatních, jasně projevuje hněv a zlost, je spíše realista než snílek, čím je psychicky vyrovnanější, klidnější, odolnější proti psychickému vyčerpání, tím vyšší skóre v subškále rezistence vůči opakovaným podnětům dosáhne. Takového jedince by tedy ještě měla vystihovat neochota dělat rutinní práce, nudí jej lidé bez cílů a s jasnými záměry. Dává přednost zajímavým a nekonvenčním lidem, jejichž chování nelze lehko předpovídat. Na druhou stranu potřebuje určité sociální zázemí, kam se může vrátit, pokud ale setrvá delší dobu, začne být netrpělivý a toužící po změně.

V subškále „Disinhibice“ (dále jen „Dis“) se projevila „Extraverze“ jako vůdčí osobnostní faktor. Pokud hodnota ve faktoru „Extraverze“ klesla pod 30,5, byla dále subškála „Dis“, záporně koreluje se „Svědomitostí“ (graf 3). Jedinec, který dosahuje vysokého skóre v oblasti míry respektování právních a morálních norem je sebejistý, extrovertní, optimistický a aktivní, je realistický, věcný, s tendencí pohrdat záměry druhých, je spíše lenivý a nevykonný, v různých věcech spíše spontánní, než aby je plánoval, občas nedbalý a lehkomyšlný. Tedy často a záměrně porušuje platné sociální a právní normy, rád „balancuje na hraně“ a dokonce i zákona. Konkrétně ve sportu se může jednat o porušení pravidel, faulování, zdolání nějaké výzvy za pomoci nečistých technik, ale také s rolí vůdce skupiny, sebedůvěrou a zdravou sportovní soutěživostí.

V subškále „Vyhledávání zkušeností“ (dále jen „ES“) se podle očekávání ukázal jako nejdůležitější

faktor „Otevřenost vůči zkušenosti“. „ES“ je dále ve vztahu se „Svědomitostí“ (graf 4). Tedy nekonvenční chování, zvědavost, bohatá fantazie a široké zájmy, nadšení pro nové zážitky a zkušenosti, nevelká výkonnost, nedbalost a někdy dokonce lehkomyšlnost, věci spíše neplánuje. Jedinci dosahující vysoké skóre v „ES“, můžeme je zařadit mezi pravé gurmány s velice kladným vztahem nejen k jídlu, ale i k dobrému pití. Rádi cestují a poznávají zajímavé země, nebo je láká umění či hudba, rádi se seznamují s nekonformním životním stylem a lákají je nekonvenční přátelé. Patří sem tedy i prožitky získané „zdarma“ prostřednictvím drog, alkoholismu nebo herní závislosti. Ve sportu se tato oblast smyslového vnímání dotýká přírodních krás (lezení na skalách, potápění na volné vodě, apod.), kde se pohybová aktivita provádí. Dále tam, kde se spojuje prožitek dokonalejšího technického provedení s estetickou stránkou výkonu, jedná se tedy o oblast výrazových sportů.

Poslední podškála, týkající se nejvíce sportu, je „Vyhledávání napětí a dobrodružství“ (dále jen „TAS“), tato subškála souvisí s dosaženými hodnotami ve faktoru „Extraverze“ a pokud dosahuje nižších hodnot jak 36,5, je dále ve vztahu s osobnostním faktorem „Přívětivost“ (graf 5). Takový jedinec je plný optimismu, velice společenský, energický, hovorný, oplývá sebestojností a aktivitou. Je citlivý, má pevnou vůli a stanovuje si vysoké cíle, o něž s vervou usiluje. Vysoké skóre v subškále „TAS“ souvisí s vyhledáváním neobvyklých prožitků prostřednictvím rychlosti nebo gravitace, jsou spojeny s velkým fyzickým úsilím při překonávání překážek ať již přírodních, či umělých, nebo „zdolání“ soupeře. Často bývají tyto prožitky spojeny s nutností překonávání vlastní anxiety. Jedinec tak může hledat prostřednictvím mezních situací sebezpoznaní a po úspěchu i sebedůvěru a sebevědomí. Sport patří mezi nejlepší způsoby abreakce emocí, napětí a každodenních starostí. Sport stimuluje vzrušení, požaduje dovednosti a může poskytnout soutěžně agresivní odreagování, které pouze ojediněle způsobí vážné zranění jedince či ostatních účastníků (Zuckerman, 1994, s. 156).

V porovnání s výzkumem provedeným Costou a McCraeyem, v jejichž výzkumu byla použita plná verze pětifaktorového osobnostního inventáře, NEO-PI-R (nikoliv zkrácená, jak tomu bylo v naší studii) hrál nejdůležitější roli faktor „Otevřenost vůči zkušenosti“. V tomto výzkumu (Costa, McCrae, 1990) (tab. 2) „SSS“ nekorelovalo s „Neuroticismem“, ale signifikantní byl vztah u subškál „Dis“ a „BS“. „SSS“ korelovalo nízkou s „Extravertí“ a to nejvíce u subškál „ES“, „Dis“ a „BS“. Nejvyšších korelací dosáhlo „SSS“ s faktorem „Otevřenost vůči zkušenosti“ a to především u subškály „ES“.

Tab. 2. Korelace mezi SSS verze V a NEO-PI-R ve studii Costy a McCrae, 1990.**Table 2. Correlations between „SSS“ version V. and NEO-FFI in Costa and McCrae study, 1990**

	N	E	O	P	S
SSS	0.10	0.22	0.45	-0.31	-0.21
BS	0.22	0.16	0.17	-0.32	-0.20
Dis	0.19	0.19	0.22	-0.37	-0.24
ES	-0.07	0.17	0.54	-0.07	-0.11
TAS	0.01	0.13	0.30	-0.16	-0.10

Legenda: TAS – Vyhledávání napětí a dobrodružství; ES – Vyhledávání zkušeností; Dis – Disinhibice; BS – Vnímavost nudy; SSS – Vyhledávání mimořádných prožitků; Norma-výsledky běžné populace; N- Neuroticismus; E – Extraverze; O – Otevřenost novým zkušenostem; P – Přívětivost; S – Svědomitost

Záporná korelace „SSS“ s „Přívětivostí“, signifikantně byly tímto faktorem ovlivněny subškály „Dis“ a „BS“. Další záporná, nízká, ale signifikantní korelace byla nalezena mezi „Svědomitostí“ a „SSS“, nejvíce se týkala subškál „Dis“ a „BS“.

Dosahovat vysokých výsledků v celém „SSS“ a jednotlivých subškálách je tedy možné prostřednictvím jednoho osobnostního faktoru, nebo prostřednictvím kombinace určitých hodnot ve více osobnostních faktorech.

Rozdíly v této studii a studii Costy a McCrae byly především u subškály „TAS“, kde v této studii byl nalezen vztah u faktoru „Extraverze“ nikoliv u „ES“ a „BS“, jak tomu bylo v Costově a McCraeově studii. Tento rozdíl je pravděpodobně způsoben výběrem populace, kdy tato studie byla zaměřena na sport, naproti tomu Costova a McCraeho studie zahrnovala běžnou populaci. Faktor „Otevřenost vůči zkušenosti“ v obou studiích kladně koreluje se subškálou „ES“. V této studii neměla subškála „ES“ takový význam na celkové „SSS“ jako ve studii druhé. Shrnutí těchto dvou studií vede k závěru, že osobnostní dotazník NEO-PI-R a jeho zkrácená verze NEO-FFI poskytuje velice podobné výsledky. Tedy, na tendenci vyhledávat mimořádné prožitky se podílí především osobnostní faktory „Otevřenost vůči zkušenosti“ a „Extraverze“ v kladném smyslu a to především u subškál „ES“ a „TAS“, záporně „Přívětivost“ a „Svědomitost“ celkově a konkrétněji u subškál „Dis“ a „BS“.

Potápěči jsou podle této studie největšími vyhledávací mimořádných prožitků. Dokonce ve všech subškálách skórují nad normou. Lezci se pohybují v celkovém „SSS“ také nad normou. V jednotlivých subškálách se jejich skóre pohybuje následovně – „TAS“ a „ES“ nad normou a v subškálách „BS“ a „Dis“ v normě. Plavci se pohybují téměř ve všech subškálách i v celkovém „SSS“ pod nebo těsně kolem normy, tento výsledek

se shoduje s výzkumy Gundershaima (1987) a Breivicka (1999).

Závěr

Osobnost jedince je neodmyslitelnou součástí, která se nedá vypustit z žádného jeho psychického či fyzického projevu. Jedinec je nejen ovlivňován okolím, ale také vrozenými predispozicemi, které se prostřednictvím interakce s okolím vyvíjí a formují do celkové osobnosti. Prožívání aktivity je součástí osobnosti jedince. To, jak prožívá danou aktivitu či děj, je pochopitelně závislé na mnoha činitelích, kteří do interakce vstupují. Žádný jedinec nebude prožívat stejnou věc stejně poprvé a podotázat, na co má vliv prostředí, daná doba, situace apod. Na druhé straně je vliv situace „filtrován“ osobnostním vybavením (vzrušivostí), a tímto základem byla uskutečněna i tato studie. Zda je však možné zjistit, pomocí osobnosti a různých tendencí v oblasti prožívání, jak jedinec bude reagovat na podobný či stejný podnět v jinou dobu a v jiné situaci, zatím není možné z výsledků studie jednoznačně konstatovat.

Z výsledků studie však vyplývá, že určitý model osobnosti vede k podobnému modelu prožívání. Vzhled do situace umožní příklad: „Společenský večírek, na který přijdou dva muži. První není příliš zodpovědný a práci občas odloží na poději, je vždy tam, kde se něco děje, kde jsou lidé a zábava, bývá často středem pozornosti, jen tak ho nevyvede něco z míry, máte pocit, že snad dokáže odpustit úplně všechno. Je první u každé novinky, nebo sám navrhuje, či zkouší věci, které dosud nezkusil. Žije pro dnešní den, málokdy ví, co bude zítra natož za týden.“ Takového jedince bychom mohli zařadit mezi opravdové vyhledávače mimořádných prožitků (Sensation Seekers), v této studii zástupce potápění a lezení. „V protikladu stojí samotář, který umí perfektně hrát na housle, pořád jen cvičí, ale nikdy nebude vystupovat. Nevíte, co si s ním máte povídat a když najednou odejde, málokdo si toho povšimnete. Je záhadný, nic o něm nevíte a ani

nemáte zájem o něm cokoli zjišťovat. Pokud mluví, tak o tom co bude až, jako by žil pouze v očekávání budoucnosti.“ Druhý muž, bude spíše zastáncem cyklických sportů jako je plavání, dlouhé běhy a řady dalších spíše monotónnějších aktivit. Z hlediska „Flow“ prožívání nemusí být mezi těmito muži rozdíl, oba mohou prožít stav absolutního se pohroužení do aktivity, i když každý zcela jiným způsobem.

Jedinci, které lze pojmenovat jako vyhledávače mimořádných prožitků, dávají raději přednost asertivnímu vztahu nežli izolaci, preferují nekonformismus a riskování, následují vlastní potřeby raději než sociální konvence. Láká je životní styl, který maximalizuje příležitost pro nezávislost a hédonistické sebe-naplňování ve společnosti příjemných lidí (Zuckerman, 1979, pp. 181).

LITERATURA

Breivik, G. (1999). *Sensation seeking in sport*. Oslo : Norges idretthogskole Institutt For samfunnsfag.
Costa, P. T., McCrae, R. R. (1985). *The NEO personality inventory*. Manual form S and form R. Odessa: Psychological Assessment Resources.
Costa, P. T., McCrae, R. R. (1992). *NEO PI-R revised NEO personality inventory (NEO PI-R)*. Odessa: Psychological Assessment Resources.

Gundershaim, J. (1987). Sensation seeking in male and female athletes and nonathletes. *International Journal of Sport Psychology*, 18, 87-99.

Hřebíčková, M., Urbánek, T. (2001). Big Five: NEO pětifaktorový osobnostní inventář. Praha: Testcentrum.

Hošek, V. (1999). Psychosociální funkce pohybových aktivit jako součást kvality života. In V. Hošek, & P. Tilinger (Eds.), *Psychosociální funkce pohybových aktivit jako součást kvality života dospělých* (pp. 22-30). Praha: FTVS UK.

Kuban, J. (2003). *Potřeba mimořádného prožitku ve sportu*. Disertační práce. Praha: UK FTVS.

Venebes, W., Ripley, B. D. (2002). *Modern Applied Statistic With S*. Springer.

Zuckerman, M. (1979). *Sensation seeking: Beyond the optimal level of arousal*. Hillsdale, N.Y.: Lawrence Erlbaum Associates.

Zuckerman, M. (1994) *Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking*. NY: Cambridge University Press.

Mgr. Petra Krásová, Ph.D.
KTVS PF JU
Na Sádkách 2
37005 České Budějovice, ČR
krasova@pf.jcu.cz